

gg Sammelband
Kö

+

DISPUTATIO POLITICA
DE
REBUS PUBLICIS
IN GENERE,

QUAM

D. O. M. A.

PRÆSIDE

*Viro Clarissimo Excellentissimo atq;
Experientissimo*

DN. HERMANNO CONRINGIO
PHILOS. AC MEDICINÆ DO-
CTORE HVIVSQVE PROFESSORE CE-
leberrimo Præceptore ac fautore pluri-
mum honorando,

PUBLICÆ

IN ILLUSTR. ACAD. IVLIA

Ad xxvi. Iun.

Defendet

GEORGIUS POCH SEMPRO-
NIENSIS HVNGARVS.

✽) o (✽

HELMÆSTAD I,

Typis IACOBI LVCII Typogr. Academici.

Anno MDCCCXXXIX.

29

DISPUTATIO POLITICA
DE
REBUS PUBLICIS
IN GENERE

D. O. M. A.

IN CAUSA

DR. HERMANNO CONRIN
PROFESSORE
MAGISTRO

IN ALTA

GEORGIVS HOCHSEMPEROR

ALTISSIMO

THE FACULTY OF THE UNIVERSITY OF

ALSO IN

PROOEMIUM.

Uemadmodum proprium hoc & perpetuum Dei Ter Opt. Max. esse omnes concedimus, quod immensam hanc rerum universitatem, constantem praecipue humano genere atq; ob id vastam quandam & amplam quasi Rempub. ita moderatur ac gubernat, ut diversas omnium voluntates ad conservationem dirigat eorum quibus praest: ita conveniens profecto homini, maximèque illo dignum videtur, eam addiscere disciplinam, iisq; praeceptis imbuerè animum, quibus quam maximè suprema isti rationi assimiletur, & perfectissimam divini Numinis providentiam in terris representet. Et verò si nati & educati sumus non tantum ut nobismetipsis studeamus: verum in luce vivere: hominum habitare oculis: premere forum: consulere aliis aliquando laboremus: maxima cuiq; necessitas incumbit, ut ea doctrina subigat mentis aruum ex qua rectè haec omnia pullulare videntur, atq; producantur. Hæc autem est, quam facultatem civilem,

vilema, ut quo nomen civitate Romuli donatum
est, Politicen vocamus. Cuius tanta est utilitas,
tanta dignitas, ut homo in hac vita aliam temere
prastantiore consequi non possit. Sed de huius pra-
stantia in praesentiarum quicquam agere, non con-
stitui; nec de eo quidquid uniuersè de hac doctri-
na explicari potest. Prius enim abunde factum ab
Excell. Dno. Praeside in dissertationibus suis ad
istam: posterius quoque ab eodem ductu eius Philo-
sophi, quo nemo praclarior nec sapientius leges ac
praecpta huius disciplina complexus est unquam,
satis praestatur. Excerpturi igitur sumus tantum
partem eius, acturi scilicet de Rebus publ. in genere
quidem, sed de simplicibus tamen tantum; expli-
caturi praeterea quae sunt quot earum formae: quae
bonae; quae item mala indicaturi: quod sane non in-
ter posteriores partes referendum esse existimo.
Et verò nemo non videt, cognitae habere Respubl. civium
mores et actiones non ignorare, quantum utilitatis adfe-
rat, tum in consiliis dandis; tum in aliis negotiis publicis.
Aristoteles certe et qui hunc secutus, Cicero, tanti esti-
mant hanc partem doctrinae, ut non dubitent asserere, si
quis istam ignoraverit, operam omnem ludere necesse ha-
beat, quae sors vel conditio nascendi et promovit, ut Reip.
clavum gubernare et regere aliquando debeat.

THE-

THESIS I.

AUTE QUAM autem de Rebuspubl. ipsis dicamus: operæ pretium erit quidquam de Civitate & Cive prius agere.

II. Ac de ista quidem vel ob hanc causam, quod Respubl. ordo quidam fit civitatis, imò vita. Et solent non rarò ob factum aliquod feram reciprocare inter se; authorene civitate an verò Respubl. istud patratum sit. Ut igitur habeant, quo expedire se queant, distinctè magis & explicitius ob oculos ponendum.

III. De hoc verò, cive dico, ideò explicandum, quod & rationem ejus & naturam non minus in controversiam vocent multi. Neque enim ubique semper videtur esse eadem. Sed prout diversa est Reipub. forma, ita etiam aliter atque aliter cives se habet. Adde quod civis pars sit civitatis. Istorum enim communio, civitas est. Partibus autem rectè perspectis totius cognitio ultro se ingerit. Quæ etiam ratio est, quare civem civitati præmittamus.

IV. Principio verò tenendum, non omnes qui ita dicuntur cives revera esse, sed speciem tantum nonnunquam eorum mentiri & improprie eo nomine censer. Exponemus tamen eos, sed & removebimus quoque.

V. Et primo quidem in numerum civium verorum venire minimè par est illos, qui honoris causa civitate donati sunt. Hi enim non tam re quam nomine tenus cives æstimantur. Nec deinde civis est omnis, qui civitatem incolit. Idem enim & Servus & Inquilinus faciunt. Ut & ij

quibus legibus agere & jus petere concessum eò pro civibus simpliciter non habendi, quando quidem & inquilinis & peregrinis nonnullis (quos cives non esse, dictum est) hoc cum civib. commune est. Eos autem dico peregrinos inter quos jura foederis & pactorum intercedunt, quiq; in urbe negotiantur. Et hi quidem omnes longè à perfecti civis natura recedunt.

VI. Propius fortè ad eam accedit, civium progenies; tenera adhuc & adolescens, nec dum in album seu catalogum civilem relata: Ut & Senes de pontani, qui immunitate publici muneris gerendi gaudent. Veruntamen cives veri nec hi sunt. Quod satis arguit additio ista, qua pronunciantur: Illi quidem imperfecti & futuri: hi verò effecti.

VII. Non abluet fortè is qui huc referat infames, tales autem existimo infamia juris; pulsos item in exilium seu relegatos. Non enim horum ullus civis est, sed olim fuit.

VIII. Expositis sic notis civium minus propriè dictorum, ijsq; remotis, verorum civium definitionem cum Aristotele extruemus. Eam nempe *quod sit civitatis membrum particeps magistratus & judicij*, hoc est, cui aditus patet ad honores gerendos aut potestatem suffragiorum ferendorum habet, item deliberare & consultare de Reipubl. summa potest.

IX. Sed verò civis ita definitus conspicuus maximè est, in ea Reipub. forma quam Democratiā vocamus & cœteris tantum per analogiam seu proportionem quandam competit. Id quod mirum videri debet nemini. Respicit enim civis Reipub. eam cujus est civis, prout ergo illarum quædam sunt priores, quædam posteriores ratione æqualitatis civilis adeoque societatis quæ cum primis gaudet æqualitate: ita quoque cives. Ac proinde haud facile

le

lè definitio, quæ ad omnium Rerumpubl. cives quadret, concinnari potest. Nisi fortè rei medicati fuerimus, si datam corrigamus & ponamus rectè dici civem, qui non prohibeatur lege, quo minus Iudicum in numerum & Senatorum cooptetur atq; etiam honores gerat.

X. Cæterum hisce de cive explicatis. Cum relatorum sit referri ad alterum & cognito eorum uno, alterum ignorari non possit, facilè intelligetur quid civitas sit; Nempe nihil aliud quam multitudo vel societas civium *eorum quib. aditus jure suo ad judicia, deliberationes sive conciones & magistratus sufficienti rerum ad vitam necessariarum copia instructa.*

XI. His verò ita præfatis, statim rem ipsam aggredieremur, nisi remoram nobis facerent quæstiones aliquot, quas & Aristoteles tractat & nos cum ipso enucleandas nobis sumemus.

XII. Sunt autem duæ de cive totidemque de civitate.

XIII. Ac quidem oriri controversia potest: verè & legitimè civis dicendus sit is, qui formâ Reipubl. mutatâ ad ejus communitatem est receptus. Aristoteles sanè non dubitat, quin rem definitione sua expedit. Etenim si tales magistratum & judiciorum capaces sunt, cives quoque sunt, namq; his cives censentur. Nec obstat quod fortè injustè adscripti sint in eorum numerum. Nam & magistratus, magistratus est & reapse imperat; etsi vi aut alio titulo minus honesto invaserit imperium.

XIV. Ex hac quæstione resultare videtur & ista de civitate, An nempe conversa Reipub. forma, civium communio stare pactis teneatur nec ne? Aristoteles rem ita impeditam reliquit; expediamus quidem nos in tantum tamen, quantum ex dissertationibus Excellentiss. Dn. Præ-

fidis

fidis adhuc memoria hæret, & tenuitas nostra ferre potest. Quoniam autem res hæc expediri facile nequit, nisi antè constet, quæ civitas sit unã, quæ non sit una, itaq; id prius ut doceamus, videtur operæ fore pretium.

XV. Igitur notandum acceptionem vocabuli civitatis duplicem esse, materialem & formalem, ut scholarum philosophicarum voces nunc usurpemus. Et materialis quidem est cum aut de loco aut de hominibus in civili societate degentibus dicitur: Formalis est quum civitatis vocabulo ipsa simul societatis atque reipubl. formã intelligitur.

XVI. Fieri itaq; potest, ut diverso intellectu, civitas quædam sit una eademque & non sit una eademque. Namque & iisdem manentibus hominibus diversa potest esse civitas, mutatã reipubl. formã: & perditis jam dudum mortuisq; civibus, quibus aliquando constitit civitas, altero post seculo superare nonnunquã eadem civitas potest. Nimirum cum forma aut anima civilis societatis sit respublica seu administrandi ratio, à forma autem res quælibet potissimum ut essentiam sic & unitatem consequatur, non est mirum unitatis ac diversitatis rationem à republicã etiam dependere. Quemadmodum scilicet diversus chorus, tragicus nunc, nunc comicus qui utiq; maximè inter se differunt, iisdem sæpè constat hominibus. Et eadem sunt voces musicæ, ex iisdem tamen pro diversa earundem positione & compositione modo nascitur concentus Doricus, modo Phrygius, ut cantoribus ignotum non est.

XVII. Nunc ad quæstionem an pacta sint servanda nec ne respondemus affirmative. Debere scilicet populum servare quæ ante mutatam Remp. iacta fuère, dummodo Magistratus aut Reipub. summa penes eos fuerit qui istorum authores fuère. Sic utiq; iacto fædere à Rege quodam, tenetur

tenetur communio civium stare cum imperium ad ipsam
relatum fuerit. Idem enim manet populus & idem domi-
nium retinet eorum quæ Regis fuerunt, nisi quod forma
mutata sit; ut quod prius erat in capite nunc incipiat esse
in toto corpore. Distinguendum autem diligenter est inter
actus Reipublicæ totius & actus privatos eorum qui rei-
publ. sunt præfecti. De prioribus enim hæc intelligenda
est quæstio, de posterioribus nequaquam ut quæ totam
civitatem non obligent.

XII. Vna adhuc super est de quæstionibus supra
propositis, quæ est de cive, utrum nempe eadem sit virtus
civis boni quæ est viri boni. Ad quam quæstionem re-
spondetur. Simpliciter quidem non esse, secundum quid
tamen eandem esse. Possunt enim vir bonus & civis bonus
sejungi, quod Cicero facit in Epistola ad Lentulum: *Ego po-
stulavi, inquit, à Repub. ut me, quem civem bonum semper habu-
isset etiam bonum virum pateretur.*

XIX. Erit autem res clarior ex utriusq; descriptione.
Virtus namque viri boni est omnis probitas & honestas.
Virtus autem civis boni ea est, quæ accommodata est for-
mæ isti Reipub. cujus est civis h. e. ut possit vitam, mores
& omnes suas actiones aptare legib. & institutis suæ civita-
tis. Quemadmodum enim eorum qui una navi vehuntur
communis cura est secundus navigationis cursus: ita etiam
communis cura esse debet salus & conservatio civitatis. Et
verò præcipuum hoc est ejus officium. Cum autem variæ
sint Rerumpub. species, inde difficile colligere non est ean-
dem non esse civis boni & viri boni virtutem. Respub. e-
nim aliæ rectæ sunt, & rectis quoque actionibus conservan-
tur: aliæ declinantes & ejusmodi moribus retinentur salvæ.
Virtus verò viri boni semper eadem est & perfecta; atque
ideo coincidere hæc duo haud possunt, nisi in Aristocratia

B

i. c.

i. e. ea Repub. quæ ab optimis viris absolutè talibus administratur, quamquam & in alijs formis, qui cum imperio sunt & Reipub. summam tenent, eadem queant virtute esse.

XX. Hisce de cive & civitate explicatis, agendum est de eo cujus gratia potissimum hæc omnis instituitur tractatio. Nempe de Republica.

XXI. Non ducimus autem operæ prætium laboriosè nomen hic, quod alias fieri solet, explicare. Quippe in rebus omnium notitiæ expositis, vocibus ex latebris suis eruendis curiosè intentum esse supervacuum existimamus. Dicamus tamen aliquid & quidem de varia hujus vocis acceptione, quæ potissimum triplex apud Aristotelem invenitur. Scilicet ut universè primo sumatur pro qualibet ordinatione Magistratus summi, quando nempe dicitur Respub. esse vel mixtas vel simplices, item vel unius vel paucorum aut etiam plurium. Arctiore acceptione venit, quando mixtionem Oligarchiæ & Democratiæ interpretamur. Arctissimè autem cum indigitatur illa forma in qua penes populum suprema dignitas est seu Majestas. Addi porro potest & quarta acceptio satis usitata quæ respública est ipsa civitas suis administrandi legibus instructa.

XXII. De omnibus hisce tribus nobis sermo erit; etsi de prima & postrema maximè, de media non nisi obiter. Neque enim decretum nobis est de mixtis Rerumpub. formis quidquam attingere, quod extremis rectè expositis de medijs judicium ferre in promptu sit.

XXIII. Definitur autem Respub. prima istâ sumptione calcatissima, *quod sit ordinatio quedam civitatis, cum in magistratibus aliis tum maximè in eo quem penes summa est potestas & majestas.*

XXIV. Nimirum esse in qualibet civitate quandam
ordina-

ordinationem perspicuum est; secus enim quid societas illa futura? certe nihil nisi onus & præda, imò chaos quoddam informe & arena sine calce. Ordinatio autem cuiuslibet formæ maximè se manifestat in potiore ejus gubernationis parte, quæ aliàs dicitur Imperium habere, à qua postea nomen suum sortitur Respub. Ita quidem, ut si potior sit populus dicatur democratia, si optimates Aristocratia & sic deinceps. Hæc verò ipsa ordinatio est id quod Rempub. nuncupamus.

XXV. Ac de nomine quidem isthæc pauca sufficit nunc adduxisse. Proximum est uti *species ac differentias Rerumpubl.* paulò clarius explicemus. Quum enim, ut ex sequentibus patebit, respub. admodum sunt diversæ, prolixè hic proponere communem quandam Reipub. definitionem fuerit profectò operam ludere. Qua de re etsi nonnulli hodie multa faciunt verba, rectè tamen pronunciatum est Aristoteli l. 3. c. 1. *Nemini obscurum esse debet, quibus in rebus subjecta specie differunt & eorum aliud est primum, aliud deinceps subsequens; earum rerum aut nihil prorsus est commune, quaratione sint tales, aut perquam tenuiter & angustè.*

XXVI. Quoniam autem omnis humanæ societatis ordinatio & constitutio ex imperante aliquo & obtemperantibus conflatur priusquam explicemus sit ne una tantum Reip. forma ac natura an verò plures, & si plures, quæ & quod sint, operæ fuerit pretium adducere in medium imperiorum varia discrimina.

XXVII. Docet autem & domestica societas non unam imperiorum rationem esse. Ibi enim ut sunt diversæ conditionis homines ita quoq; imperium. Est scilicet imperium in liberos, est etiam in servos; ac proinde aliud atq; aliud sibi habent bonum propositum. Herile enim imperium omne vergit in propriam utilitatem & suum spectat

commodum, servorum autem non nisi per accidens rationem habet, quatenus scilicet herus non ignorat potestatem suam aliter constare haud posse quam si & servus sit salvus. Domestica porro gubernatio, quæ est in filios & uxorem bonum sibi proponit eorū quibus præest, aut certe quod utrisque competit, non tamen ex æquo, sed subjectis per se, imperanti vero per accidens. Nec difficilè est idem ostendere in alijs quoq; artibus. Medicus enim præstans, per se suam non quærit utilitatem, sed eorum quorum curam gerit: suam autem per accidens: dum scilicet cum sollicitus est, ut tueatur aliorum valetudinē bonam, amissam restituat, exiguum aliquid lucelli accipit, ad vitā tolerandam.

XXIIX. Ex hisce jacto quasi fundamento haud difficilè fortè fuerit ostendere rerumpub. etiam non unum ingenium esse. Certum enim est alias quidem communem utilitatem spectare, alias tamen imperantium potissimum usui inservire, subditorum autem non nisi ex accidenti, eo scilicet quod nec imperantes queant esse salvi nisi & subditis aliqua sit parte cautum.

XXIX. Vnde porrò manifestum est alias respubl. heriles quodammodo esse, quæ nimirum bono imperantium potissimum sunt conditæ, alias verò illius societatis, quæ inter parentes est ac liberos naturam æmulari.

XXX. Quandoquidem autem supra explicatum est, verum ac propriè dictum civem sui juris sive liberum esse hominem, participem quadamtenus ipsius summæ rei vel majestatis, nequaquam autem aliquem servili conditione; facile etiam id patet in herilibus illis Rebuspub. plerosque qui nominatenus dicuntur cives, verè tamen ac propriè cives non esse; sed illos tantum in altero illo Rerumpub. ordine naturam & jus suum posse obtinere. At verò ubi civibus non esse licet quod sunt, aut esse debebant vel poterant,

terant, ibi non potest non malè cum illis agi: unde consequens est Rerumpub. illas heriles minus rectas verasque esse civitates, solas autem alteras illas isthoc nomine esse dignas. Rectè scilicet Androdamas

Vir bone, servorum non est ulla civitas.

XXXI. Vsu autem venire ut in nonnullis civitatibus rectores suum quarant commodum, subditorum autem ratio perexigua habeatur ac non nisi ex accidente & quasi obiter, docet profectò quotidiana experientia. Ea certè causa unica est, quare multis in civitatibus quasi in orbem administratio reipub. iverit. Etenim cum Magi, stratus tantum subditorum bono sine mercede gererentur, æquum etiam quisque censebat, ut alter vicissim laborem susciperet, rursusque ipsius commodo prospiceret, ut ipse fecisset ante, cum clavum Reipub. rexisset; adeoque pauci petebant honores illos. Nunc autem postquam ambitio & avaritia homines incessit & quæstui Respublicæ haberi cæperunt perpetuo Magistratus gerere volunt summoque illos nisu appetunt: quo nempe morbum suum quo laborant depellere atque exsatiata avaritia rectè valere possint.

XXXII. Ceterum esse aliquas respublicas heriles aliquas vero quasi paternas; atque illas quidem veræ societatis civilis naturam evertere adeoque viciosas, has vero bonas esse ac rectas perspicuum est: consequens est ut earum numerum ineamus, rectarum pariter ac vitiosarum.

XXXIII. Dicimus autem cum Philosopho tres esse justas & rectas, totidemque aberrationes & injustas. Necessè est enim publicam administrationem esse vel penes unum vel paucos vel omnes. Nec interest, quantum quidem ad hoc rectæne sint istæ Respub. an malæ. Nam cunctas nationes & urbes, Populus aut Primores aut singuli regunt. Sed unaquæque nomine suo designanda nobis venit.

B 3

XXXIV.

XXXIV. Ac rectarum quidem prima dicitur Regnum, quod est imperium legitimum unius ad communem utilitatem spectans. Secunda Aristocratia, multorum optimorum imperium, commune bonum curans. Tertia quæ proprio caret nomine, dicitur tamen πολιτεία Respub. in specie dicta quæ est imperium legitimum populi ad communem utilitatem.

XXXV. Et hæc quidem rectæ sunt. His autem oppositæ sunt. Tyrannis quæ dicitur imperium unius in sui ipsius commodum. Oligarchia, imperium plurium ad bonum divitum. Democratia imperium multorum ad utilitatem pauperum omnia referens.

XXXVI. Divisionem hanc dedit itidem noster Philosophus ad Nicomach. l. 8. c. 10. & astipulatur quoque Cicero l. V. de Repub. citante Augustino, quando ait: *Tunc est Respub. cum bene ac juste geritur: sive ab uno Rege, sive à paucis optimatib. sive ab universo populo. Cum vero injustus est Rex, quem Tyrannum more Græco appellamus, aut injusti optimates, aut injustus ipse populus, nulla est Respub.* Et verò quicquid scruteris, coetum nullum socialem perfectum sine ulla harum formarum reperies. Misceantur inter se licet, novæ tamen non oriuntur, sed quod genus prædominatur ab eo nomen dependet.

XXXVII. Atq; hæc quidem rudiore quasi Minerva adduxisse sufficere poterant ijs, qui πολιτεία sive actionem potissimum spectant; ijs vero qui trutina mentis accuratius rem expendunt nequaquam. Igitur quomodo inter se discriminentur subtilius explicandum. Sanè bonas à malis differre sine, quoniam bonarum diximus esse parentium bonum, malarum imperantium, dubium nullum videtur. Quæ autem perfectarum inter se & ut imperfectarum sit differentia non usquequaq; fortè expeditum est. Sunt enim
qui

qui solo numero respub. illas discriminant. Quasi oligarchia nihil aliud sit quam paucorum, Tyrannis unius, democratia vulgi imperium proprii commodi ergo. Quasi item Regnum eo differat solum ab Aristocratia & Politia, quod ei unus praesit, Aristocratiam pauci, Politiam plerique tueantur in communem usum tamen.

XXXIX. Quanquam autem haec opinio probabilis videri possit & defensores acceperit viros longè doctissimos: non dubitamus tamen cum Aristotele definire oligarchiam quidem imperium divitum, Democratiam pauperis multitudinis. Cujus rei ratio quoniam in Aristotelico opere desideratur vitio ævi perdita, nobis adferenda erit. Id profecto constat ad definitionem rei quam maxime pertinere, quo illa est illud ipsum quod est, à definitione autem abesse & posse & debere quod non nisi ex accidente conjunctum est. At verò non alio nomine in Oligarchia ad paucos venit respub. quam quod ditissimi semper sint pauci. Rapiunt vero illi pauci ad se rempub. non propterea quod pauci sint sed divitiarum praetextu. Eodem nomine & populo reliquo invisa est oligarchia quod scilicet in ea ditiores tantum propter divitias dominatum sibi sumant. Imò hac praecipue de causa iniquus est ille status. Iniquum enim est propter divitiarum excessum solis sibi paucos rempub. omnem arrogare. Non autem iniquum est paucos regere rempub. exclusis plerisque: uti post patebit. Par ratio est & democratiae. Neque enim aliud æquè est quo displicet illa Reipub. forma melioribus, quam quod homines egeni, qui civitatis onera non ferunt, summo ibi sint loco. Neque illi alio animo rempub. suam in manu volunt esse, quam quo possint egestatem suam ex publico aërio depellere, etsi interdum aliud verbis praese ferant.

XXXIX. His expositis aliud ex ijs quae supra dicta sunt, dubium

dubium emergit. Possit enim fortè falsum videri & id quod diximus, nec oligarchiam in qua ditiores nec ochlocratiam qua in pauperes commoda reipublicæ sibi solis vindicant, bonos esse reipub. status. Certè & illi ditiores & hi pauperes pro justitia suarum rerumpublicarum non leviter solent etiam inter sese mutuò contendere. Oligarchici enim utpote divitijs suisq; magnis in publicum collatis vectigalibus superbientes prætexunt: *Inæqualibus debentur inæqualia. Ergo nobis debetur imperium.* Democratici quoq; non deterioris conditionis se existimant, gaudent enim æquali libertate cum istis; unde ceterò personat illud: *æqualibus debentur æqualia. Igitur nihil magis iustum est, quàm ut æqualiter quoq; participes simus administrationis Reipublicæ.*

XL. Quamquam autem verissima illa sint, æqualibus æqualia, inæqualibus inæqualia deberi, utriq; tamen aberrant à scopo, nec eum attingunt nisi levissimè. Non enim qui divitijs præcellit plusq; nummorum in publicum ærarium confert, absolutè statim & simpliciter est inæqualis, nec qui ex æquo libertate fruuntur per omnia pares sunt. Sanè si bonorum solummodo causa convenisset societas, eatenus etiam participarent civitatem quatenus bonorum *συμβολαι* aliter atq; aliter sese habent ac proinde optimè se haberet jus oligarchicorum. Sed nec ad quæstum instituta est communio civilis, neq; vivendi tantùm gratia; neque etiam commerciorum celebrandorum, ut nec auxiliij ferendi causa. Sic enim & inter absentes & maximè distitas gentes civitas esset, quod à verò longe recedit. Tales enim diversos habent Magistratus & dummodo foedus istud sartum tectum maneat, nec quisquam inter ipsos afficiatur injuria, finem sunt affecuti, non curant alterius utrum cives utriusq; partis boni sint aut honestè vivant, de quo maximè laborandum est ei qui civitatem constituere velit.

XLI. Ni-

XLI. Nimirum licet alijs multis rebus indigeat civilis communio ad obtinendum finem suum; ut eodem loco, commercijs, matrimonijs, affinitatibus, sodalitatibus, congressibus alijsque: ipse finis tamen hæc non sunt, sed naturalis civilis societatis scopus est potius beata civium vita, h. e. quæ fortunæ naturæq; bonis sufficienter instructa in virtutis actionibus occupatur. Quod alibi latius ostenditur.

XLII. Igitur quo quisq; majus ad finem istum consequendum in societate civili confert, eo quidem majori quoq; frui debet jure ac dignitate. Cæterum non qui manu, nõ qui divitijs suis plus in publicum confert, revera absolute & simpliciter plus commodat Republicæ. Adeoq; hoc titulo dignitates reipub. sibi solis petere iniquum esse & peccare graviter cum oligarchicos, tum democraticos manifestum est.

XLIII. Porro etiam id quod dictum est Aristocratiam esse unam ex rectis rebus publicis falsum alicui videri potest. Nam in quacunq; Republica jus suum unicuiq; non tribuitur; illam rectam esse, vero haud est consentaneum. Est enim contradictio justam esse formam in qua tamen secundum justitiam non tribuantur honores civiles. Hoc verò accidere videtur in Aristocratiâ. Injustè nempe concedi honores civiles; quippe cum penes paucos optimates sit magistratus, excluditur reliqua multitudo ab honoribus, quod maxime injustum forte quis existimet. Verum enim verò etiã isthæc speciem tantum veri habent, & satis clara redduntur, si is quem diximus finem spectetur. Neq; enim optimatum Republicam semper esse optimam profitemur, sed interdum. Fatemur enim etiã ipsi nonnunquam & hanc noxiam ac iniquam fore. Quin tamen quum ab optimatibus, h. e. qui omnem multitudinem consilio ac virtute superant tota resp. occupatur, nulla plebi injuria fiat, nihil censemus dubitandum. Cæterum hæc ex sequentis quæstionis solutione clariorem accipient lucem. C XLIV.

XLIV. Scilicet controverti potest etiam illud utrum politia propriè dicta vera sit Reipub. forma. Ibi enim cum universus populus summæ administrationi præsit, in ista autem multitudine omnis generis homines habeantur etiã sordidi nonnunquam; videtur non rarò contingere, ut virtute præstans, terræ alicui filio & qui mediocriter tantum virtute tinctus est, æquiparetur. Sed & hæc objectio nulla est. Est enim ubi valere possit ille Reipub. status, est etiam ubi non possit. Quod ut intelligatur rectiùs, observandum est, populum aut ut singulos, aut universim ut unum quid collectum posse accipi. Iam verò certum est, ut singuli ex populo non sint prudentes, omnes tamen collectim sumptos plurimum posse & ingenio & virtute valere. Quasi scilicet symbolam prudentiæ in publicum quoque pro virili conferente. Itaq; paucos prudentes si cum singulis ex plebe contendas longè illi plerumq; superant singulos: at collatione cum universa plebe instituta sæpè illi pauci plurimum superantur. Atqui in politia qua de nunc agimus, non ex singulorum, sed omnium unanimi sententiã respublica est administranda. Quin itaque tum quando omnes junctim paucos superant prudentia & virtute, politia non tantum possit sine illorum paucorum injuria sed & jure merito debeat obtinere, manifestum videtur. Quod si vero nec ita quidem superari pauci illi optimi queant; fatemur sanè soli tunc Aristocratia locum superesse.

XLV. Superest ut de *Regno* dispiciamus, utrum videlicet & illud bonus sit reipublicæ status, nulliusq; cū injuria ullo modo conjunctus, quod nos supra affirmavimus. Neq; enim leves videntur esse rationes, quæ aliud prorsus persuadeant. Vicissim pro regno haud pauca pugnant. Cæterum tota isthæc quæstio minus commodè intelligi potest nisi ante quid regni vocabulo intelligamus, explicetur.

Non

Non enim una est eademq; regni conditio: quod nonnulli hodie videntur credere, qui jura regia Cæsarum Germanicorū per Italiam ad omnes alios qui regio nomine adorantur credunt pertinere. Quo errore nihil est ineptius.

XLVI. At vero sub illo nomine regis diversissima latet reipub. & regni ratio. Etenim Reges aliqui habent liberam, solutam & infinitam rerū omnium potestatem. Aliquorū vero finita est potestas & certis legibus circumscripta. Nos cum Aristotele regnorum quinq; genera recensebimus.

XLVII. Primum sit Laconicum (non fanè quod solius Spartæ; namq; & alibi obtinet; sed quod maximè ibi olim conspicuum.) Est autem tale summa velut belli prætura perpetua eaq; vel hæreditaria vel electione delata.

XLIX. Alterum est Barbaricum quod appellatur, habetq; penè potestatem eandem cum tyrannico, nec tamen propriè tale est. Namq; hoc solet esse violentū, istud hæreditarium. Nec minus fit Tyrannis in invitos, Barbarica autē gubernatio in volentes. Accedit quod & barbari utantur custodia civium, ac proinde securi & quieti agunt; contra accidit in Tyranno qui corporis tutamen exteris habet.

XLIX. Præter hoc aliud regni genus est Æsymneticum olim Græcis appellatum, quod ut summatim dicam, nihil aliud est, quam Tyrannis suffragio delata. Differt autem à Barbarica monarchia, quod ista sit hæreditaria per successionem omniū rerum domina. Hoc verò & electivū & alibi quidem perpetuum alibi verò ad certū tempus concessum atq; in certis nonnunquam tantum rebus. Est autem tale regium, non autem tyrannicum, quia suffragijs est delatum & in volentes exercetur, quod è tyrannide propriè ita dicta abest. Tyrannicum tamen quid habet quoniam herile.

L. Fuit porro & alia regni species priscis temporibus, ab authoribus suis Heroica appellata. Ea erat potestas Re-

gia primùm electione delata, tum successione acquisita. Nam cum olim quidam ingentis animi viri fuissent, quorum opera vel in bello vel in pace magni erat, multitudo quoque tantorum beneficiorum rea, volens tales pronuntiavit Reges, quorum munus erat, præesse, si quod fiat, bello, curam agere sacrorum, non omnium sed eorum tantum quibus non erant præstituti sacerdotes, qualia sacra & Romanis olim fuere solemnia & ejectis Regibus à regulo sacrorum celebrata; præterea cognoscebant causas & dijudicabant controversias, & quidem alij juramento constituti, alij injurati.

L I. Præter hæc quatuor regni genera etiam quintum est, quando scilicet unus integræ alicui genti imperat, quomodo paterfamilias præest toti domui. Ut nempe neq; in nolentes exerceatur imperium illud unius, neq; legibus id sit coarctatum, neque finibus alijs circumscriptum, nec tamen omninò privatum in commodum ejus cedant. Quomodo gens integra sit ceu domestica quædam societas, rex paterfamilias.

L II. Etsi verò tot sint regnorum discrimina possunt tamen ferè ad duo redigi. Ad Laconicum scilicet quæ belli prætura est perpetua & illud ultimum *πανβασιλικόν*. Quòd reliqua sive huc sive illuc inclinent. Ut itaq; ad propositam revertamur quæstionem, non in controversiam nunc trahemus sit ne una priorum quatuor regni specierum citra exceptionem iusta reipublicæ forma & cum nullius injuria conjuncta. Namq; prior quidem illa Laconica non est peculiaris Reipub. species, utpote quum in omni democratia, oligarchia, aristocratia, alijsq; in civitatibus possit unus aliquis esse bellicarum rerum præfectus; ex re an præter rem jam non disputamus. Sed & reliquæ illæ species regnorum injustæ, quædam sunt reipublicæ, regni nomine dicti.

dicti eo tantum quod nonnihil ejus *πανβασιλείας* habeant. De unico igitur quinto illo genere superest dubitatio, consultumne sit & utile rempublicam ab uno multis legibus regi, an verò melius legibus illam ijsque optimis committere.

LIII. Disputatur in utramq; partem. Qui à Regis stant partibus existimant ideo his ipsum præferendum esse, quod leges universaliter tantum ferantur neglectis singularibus nec consideratis cæteris ad decidendum circumstantijs, quæ in ijs tamen quæ quotidie accidunt, utramq; paginã faciunt. Quod si igitur secundum eas decidi negotia civilia nequeunt, præfit utique potius unus aliquis atque pro loci ac temporis ratione omnia dirigat.

LIV. Manifestum id quoq; in reliquis artibus ineptum plane ac fatuum esse astringere certis legibus artifices quas nefas sit mutare aut non observare. Sanè lege ista Ægyptiaca medicis lata, quã, quod dicit Aristoteles, nequis eorum ante triduum ægro noxios depelleret humores cavebatur: nihil insulsius esse norunt hi, qui artem istam callent. Invadunt enim morbi nonnunquã potius quàm aggrediuntur, quibus nisi maturè occurratur factum erit cum decumbente. Eadem vero conditio videtur & legū esse, quibus qui rempub. gerit sese debet astringere. Iis enim servatis sæpe optima agendi occasio elabatur.

LV. Cæterum ex adverso rerum summam alicujus civitatis esse credendam non homini sed legibus potius, hæc fortè ostenderint. Principio enim eo ipso testatum facit Rex leges potiores esse quod absq; ista universali ratione, quæ lex constat, imperare non possit; cum tamē lex sine Regis arbitrio esse possit, modò custodes & ministri sint exequendi ea quæ jubet. Præterea magnis perturbationibus obnoxius est animus humanus; ut nihil quicquam facilius sit, quàm in quemlibet affectum eum mutari. Affectus autem vel maxima est pestis judiciorum, sine amore autem & odio sola lex est, Rex nequaquam.

LVI. Frustra porro sunt ij qui de artibus simile afferunt pro Rege. Falsum enim est & diversum. Non enim in artium operibus ita gratiæ & odio locus est. Medici etiam pleriq; non ex odio & gratia curant. Sed mercedis causa. Et certè si quis æ-

grotorum suspicaretur quidquam mali de Medico, quotusquisque est, qui non mallet tum ex præscripto artis curari quam ejus arbitrio. Non igitur sine ratione dicunt nonnulli eos qui legibus imperium tribuunt, quodammodo Dijs regnum concedere; qui verò homini illis ex parte belluam adjungere. Namq; cupiditas & ira, quæ in homine sunt, solent non rarò etiam non infimæ virtutis homines intransversum rapere, ut cernere verum nequeant. A quibus lex immunis est cum sit mens absque affectibus.

LVII. Sed fortè quis hoc invertere poterit. Scilicet eo peius esse illud in lege, quod caret affectibus, & melius in homine quod istis subjectus. Nam si rationi pareant & obtemperant, minus aberret in judicando. Verbi gratia; Rex ipse detestans adulterium, acrius punit moechos; amore prosequens pietatem majora quoque præmia ei tribuet.

LIIIX. Ex his verò perspicuum fit: fortè non simpliciter vel hanc vel illam sententiam esse admittendam; mediam nempe tenendam viam. Ita vt nec omnia tribuantur Regi nec omnia legi. Sua igitur vis sit legibus, sua etiam potestas regibus. Hic enim & legum conditor potest esse, & qua parte deficiunt, aut vitiosæ sunt, supplementum earum & corrector. Cætera quoad universalia poterunt tutissimè omniû solis legibus committi.

LIX. Etsi verè hæc ita se habeant, nondum tamen controversiæ impositus finis est. Namque ut primum legibus omnia in republica quoad fieri potest sint circumscripta de reliquis quaeri potest, præsterne unum aliquem Regem judicare de ijs legibus non expressis, an vero universum populum, ingenuum tamen & servili animo haud præditum. Pro multitudine quidem faciunt, quod Aristotelis tempore maximè fieri Athenis solebat, ut congressi & integra multitudo judicaret. Quo, ni fallor, non obscure innuebant, minus posse aberrare cunctos quam unum. Singuli scilicet in eadem trutina suspensi cum uno aliquo Rege ferre pondus haud possint, sed constat civitas ex multis, ideoq; collecti superent quoq; eum. Etenim & convivium ex symbolis paratum sine dubio instructius est privato, quantumvis lauto. Nec aqua copiosa tam facile vitium contrahit, &

hit, & spureat nasam (ur ita dicam) odore illatibili, quam
exigua quædam portio ejus.

LX. Sed inquires, difficilis inventu est talis multitudo. Ages
demus pauciores, eosdem tamen bonos, nonne idem dicen-
dum erit, aut manifestum est magis corruptioni esse obnoxios
uno, cum raro eveniat & arduum sit semper eodem loci poten-
tiam & concordiam manere? Minime. Erant enim hi æquè bo-
ni, atque ille unus. Et certè si uni deferendum sit imperium,
quia bonus, quid restat, quo minus duobus aut pluribus itidem
bonis demandetur, cum & Rex palàm faciat se haud sufficere &
parem esse tantis negotijs: pauca enim aliqua, unus videt, unus
audit. Itaq; ut multos oculos, multas aures comparet sibi Rex,
adjuutores & consiliarios sibi adscisci. Adeò scilicet unius mens
tantæ molis capax minimè esse potest. Quare quid refert sta-
tim ab initio hos constitui, an post ab uno?

LXI. Atque hæc quidem contra regnum ita disputantur,
quibus & fortasse veri quiddam inest. At maximè distinguenda
sunt hominum genera. Nam aliud naturâ obnoxium est herili
dominatui, aliud in regium potius inclinât imperium, ut & alij
in civile. Itaq; esse potest, ut integer populus aliquis, etiam col-
lato consilio & opera sua omni, longè sit uno aliquo insigni vi-
ro inferior. Utque unus ille & mente plus videat, & prudentia
plus possit & virtute rectius velit quam omnis ille populus.
Quin ergo tum solum à Rege uno potius respública regi debeat
quam à multis liquidum est.

LXII. Porrò ut hæc rectius decidi queant, dicendum obi-
ter erit, quodnam genus hominum cuique formæ conveniens
& aptum sit. Ac quidem populo ejusmodi, cui natura inditum
est parere & subesse subjectione liberali & ingenua uni alicui
eminentissima & præstantissima virtute, rectè inducetur re-
gium imperium. Sed eorum qui virtute sua merentur apta erit
Aristocratia. Communio ejusmodi cujus maxima pars belli-
cosa est, nata est ad imperandum & parendum.

LXIII. Quod si igitur inveniatur in societate quadam civi-
li familia quædam adeò insignis, ut ejus virtus omnium præ-
stet & ita emineat, quasi Deus quidam inter mortales, tunc
justum

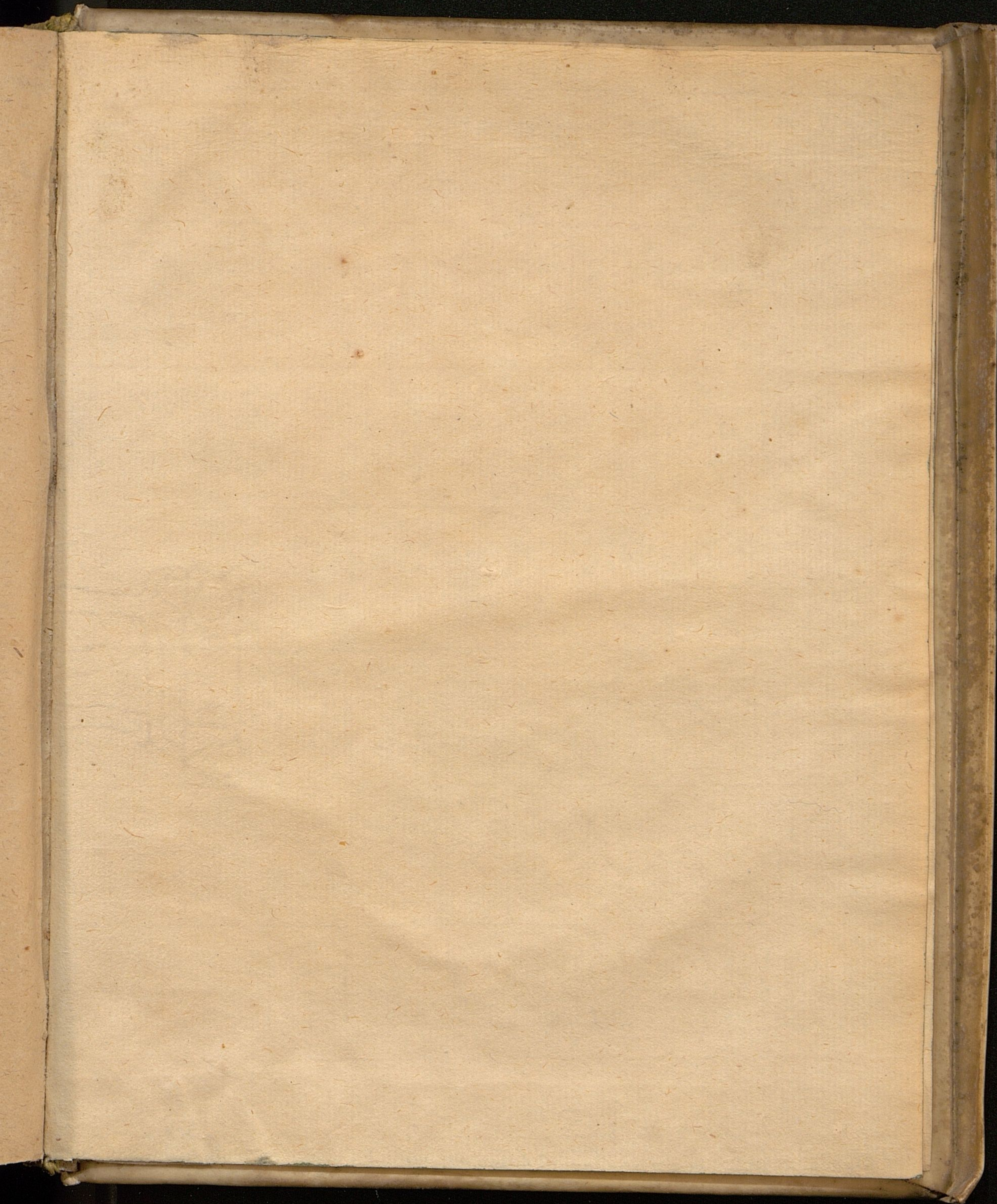
justum est omninò ut huic deferatur summa rei etiã ex eorum
opinione, qui instituunt quamvis reipublicæ formam. Omnes
enim judicant, secundum excellentiam quam tamen alij in alijs
rebus quærunt, deferri debere principatum. Et certè æquum
non est talem vel ostracismo expellere vel parere, cum absurdū
sit partem toti imperare. Igitur deferenda ipsi Majestas imperij.

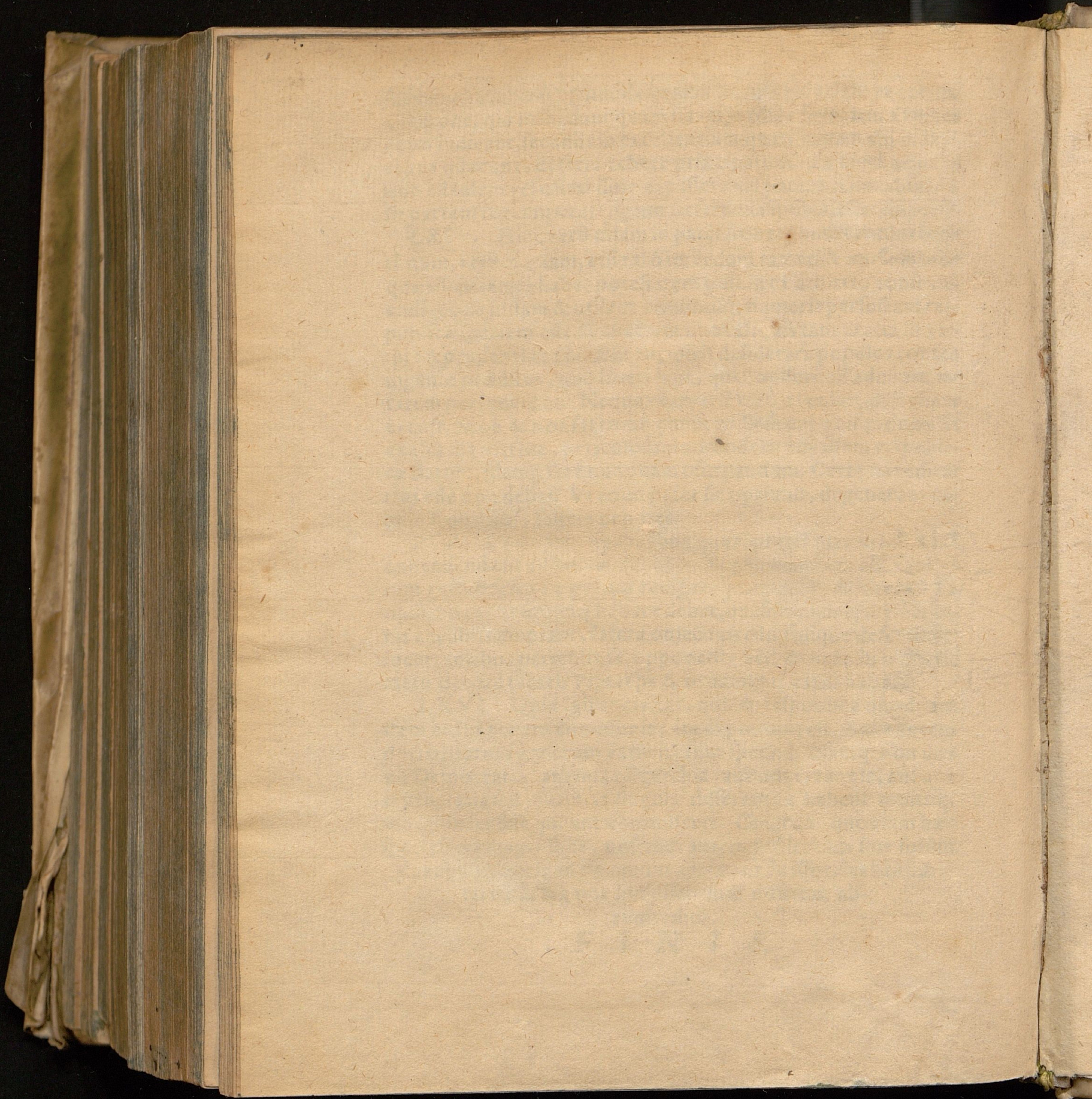
LXIV. Hinc verò etiã id patet non regnum tantum legi-
timum, verum etiã, etsi rarò interdum tamen, & *πανβασιλείαν*
quæ illimitatam habet potestatem omnia ex arbitrio constitu-
endi, posse justam & utilem omnibusq; numeris perfectam rei-
publicæ speciem esse. Si nimirum unus aliquis tam exacta sit vir-
tute & prudentia ut nihil in eo possit desiderari: populus contra
ingenio præditus, quo liberi sunt, qui nondum ad adultam æ-
tatem pervenerunt. Neque enim etsi rarò eveniat, nunquam
evenit. Sanè & nos fatemur quum millesimus quisque non sit
exacta illa virtute, periculosum admodum esse illum reipubli-
cæ statum, ideoq; ferè nunquam usurpandum. Certè hæredita-
rius esse non debet. Ut enim pater sit optimus, degenerant ta-
men si non filij, saltem nepotes.

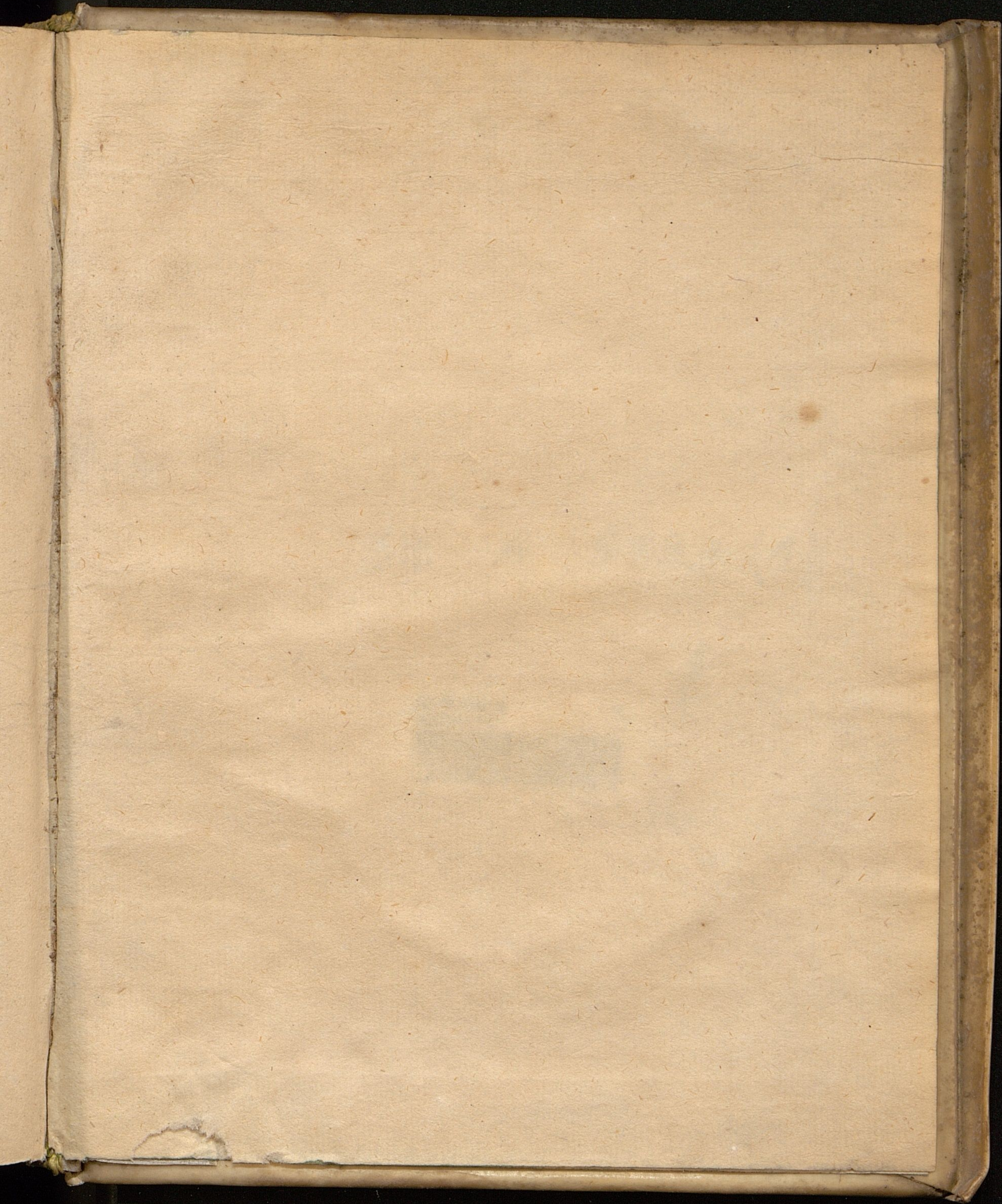
LXV. Cæterum unum adhuc quæri potest utrum tali Regi
concedenda sit custodia corporis. Et affirmandum est. Quis e-
nim refractarios in gyrum redigere poterit ista destituta? Et
omninò caput imperij habere debet, qui somnum ejus noctur-
nis excubijs muniant, latera objecti circumfusi que defendant,
incurrentibus periculis se opponant. Sed & licet in nullo sit
metu decorè tamen Princeps & ornamentum causa habeat.

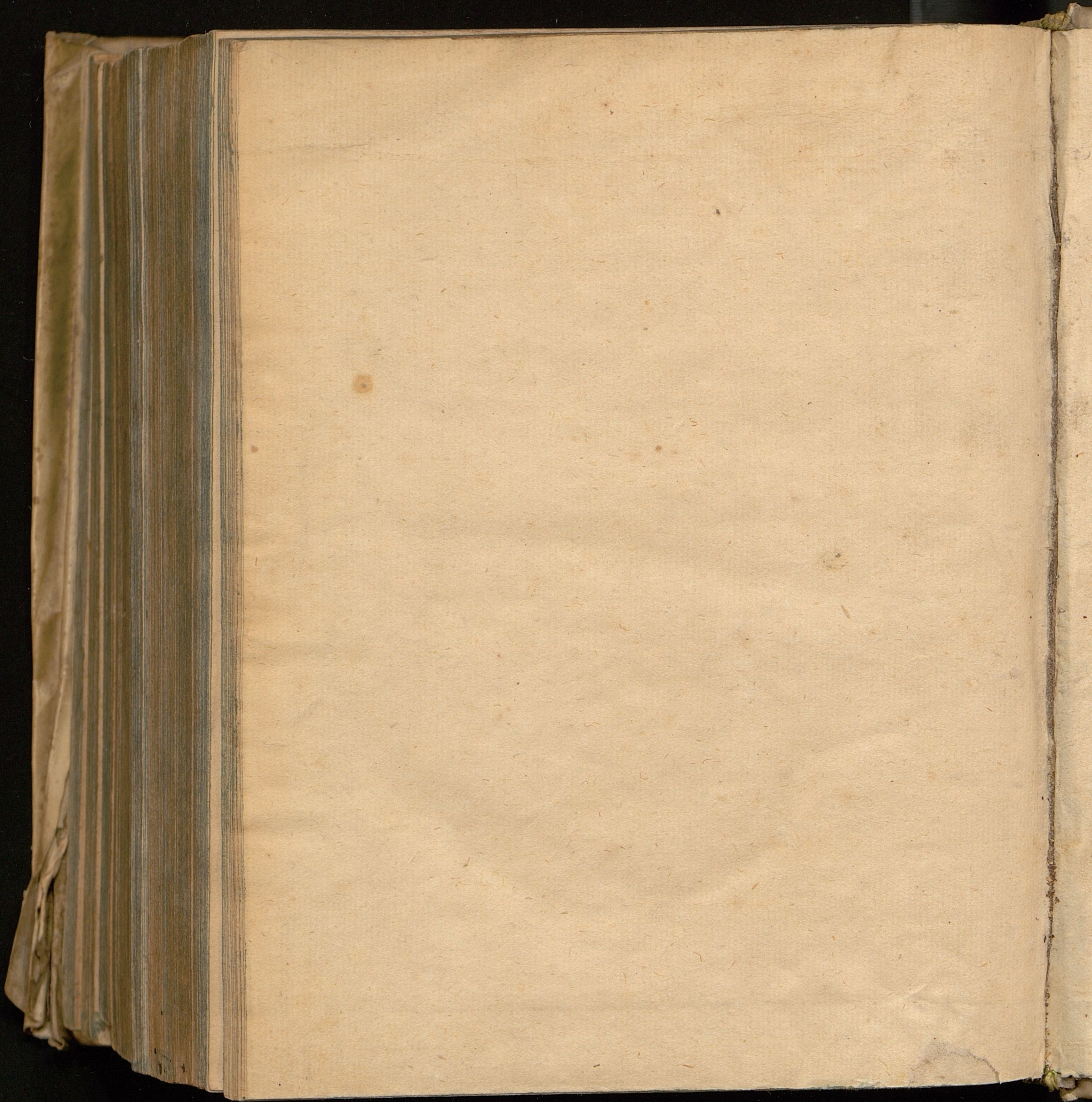
LXVI. Quid igitur civitas, quidq; respublica quodnam
item hujus genera communia; ita expositum est. Sunt autem
porrò illorum generum variæ iterum species. Namq; non una
est Democratia, aut una oligarchia, aut una tyrannis, aut una
aristocratia sed plurimas singulæ differentias habent multisq;
modis inter sese queunt commisceri. Cæterum quoniam hæc
specialiora magis sunt, nostrum autem institutum fuit solùm
de rebus publicis in communi agere, ut Aristoteles librum
tertium ita nos hic discursum nostrum ab-
rumpimus.

F I N I S.

99 A 6993 (1)

ULB Halle 3
002 826 593

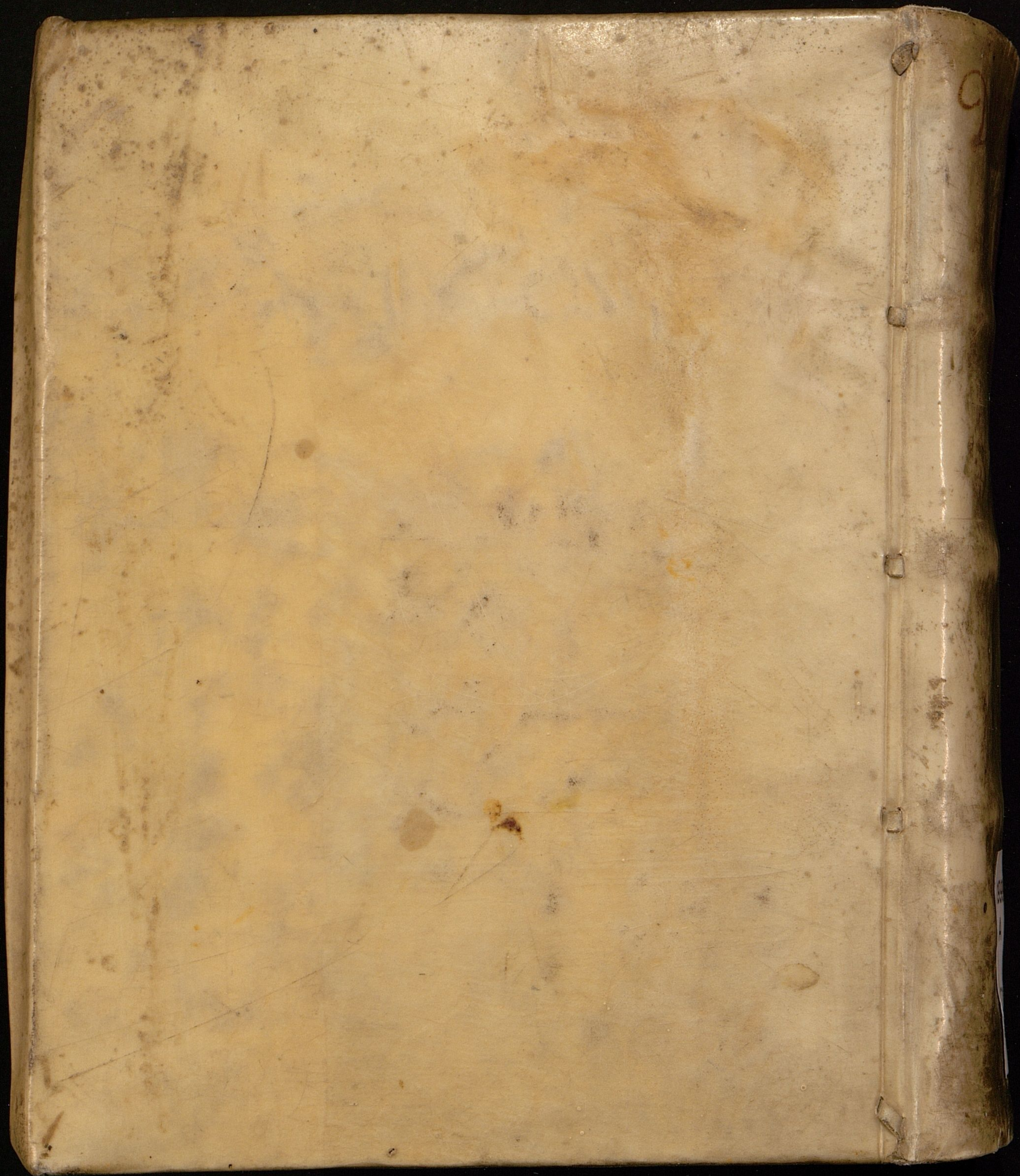

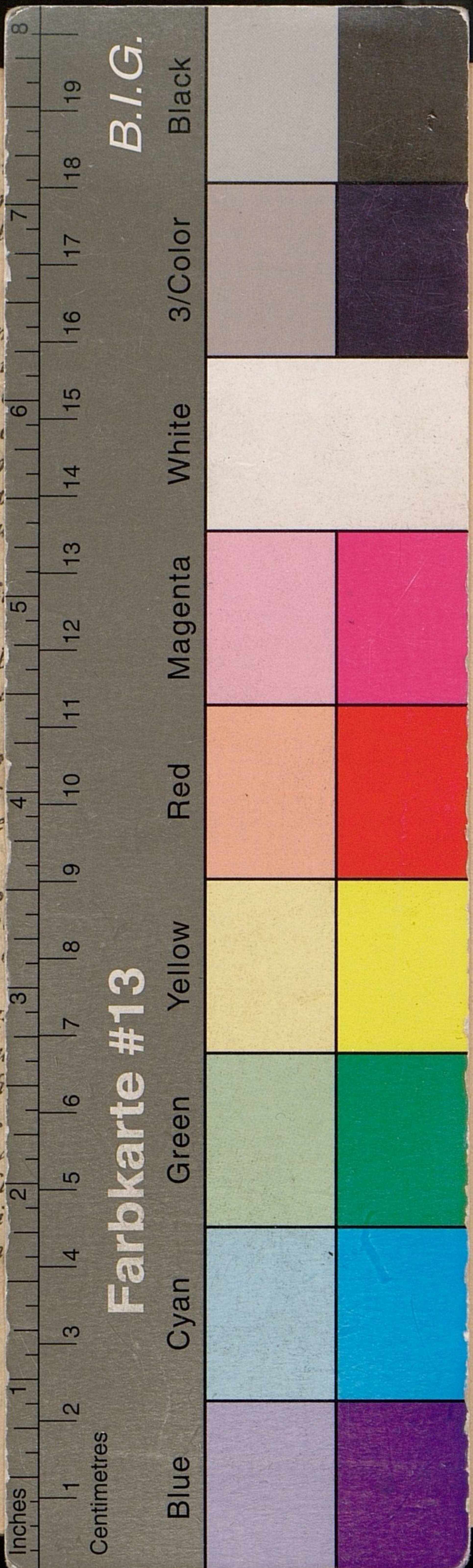
Sb.

V8 17

Retro ✓

DISPUTATIO POLITICA
DE
REBUS PUBLICIS
IN GENERE,

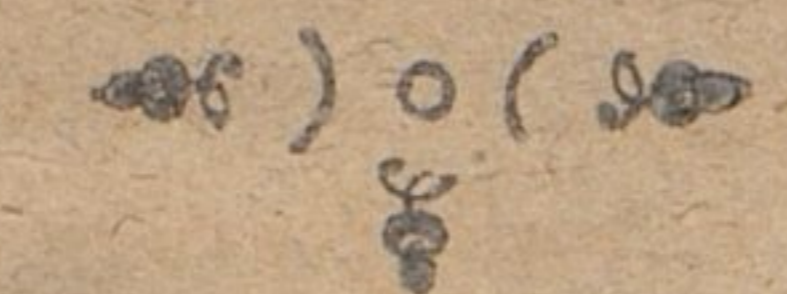
QUAM
D. O. M. A.

PRÆSIDE
*Viro Clarissimo Excellentissimo atq;
Experientissimo*

DN. HERMANNO CONRIN-
GIO PHILOS. AC MEDICINÆ DO-
CTORE HVIVSQUE PROFESSORE CE-
leberrimo Præceptore ac fautore pluri-
mum honorando,

PUBLICÆ
IN ILLUSTR. ACAD. IVLIA
Ad xxvi. Iun.
Defendet

GEORGIUS POCH SEMPRO-
NIENSIS HUNGARVS.

HELMÆSTADI,
Typis IACOBI LVCII Typogr. Academici.
ANNO MDCCXXXIX.

29

